

the role of monasteries in Russian social and cultural life, and last but not least, it as a valuable contribution to the local history around Lake Ladoga.

LUDWIG STEINDORFF
PROF. DR., KIEL, GERMANY

PEKKA ASIKAINEN
Kirkkoherran virkaan päteväittävä johtamiskoulutus opiskelijoiden arvioimana. Diss. Acta Universitatis Lapponiensis 176. Rovaniemi: Lapin yliopisto 2010. 215 s.

Pekka Asikaisen tutkimuksen kohteena on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkkoherraksi päteväittävä johtamiskoulutus siihen osallistuneiden opiskelijoiden (N=19) oppimisprosessin ja heissä tapahtuvan ammatillisen kasvun näkökulmista. Aihe sijoittuu ainakin kasvatustieteiden ja teologian alueille ja on ajankohtainen ja monitieteellisesti mielenkiintoinen. Raportti on perinteinen suomenkielinen monografia, jossa on lisäksi kaksi sivua liitteitä. Asikainen on rakentanut tutkimuksestaan sujuvan ja lukijalle helppolukuisen. Tutkimus kuvataan tarkasti kuvioilla ja taulukoilla elävöittäen.

Tutkimus on kvalitatiivinen tapaustutkimus, jossa päämenetelmänä käytetään teemahaastattelua. Niitä täydennetään muiden koulutukseen jollain lailla osallistuneiden haastatteluilla ja opiskelijoiden kirjallisella materiaalilla. Tutkimuksen liitteisiin on lisätty opiskelijoiden teemahaastattelujen kysymysrungot, mutta muut tutkimuksessa käytetyt kyselylomakkeet, ohjeistukset ja testit puuttuvat liitteistä. Niistä ei muutenkaan anneta lukijalle riittävästi tietoa, mikä mahdollistaisi niiden toimivuuden ja tarkoituksellisuuden tarkistamisen. Tämä vähentää lukijan mahdolli-

suuksia tarkistaa kaikkien tutkimuksessa käytettyjen tiedonkeruumenetelmien luotettavuutta. Tutkimuksen kieliasu on hyvä ja lähdeviitteet ovat riittävän huolellisesti merkityt. Kokonaisuutena raportti on tasapainoinen ja tieteelliset kriteerit täyttävä.

Asikainen on haastatellut tutkimukseensa 19 pappia, jotka osallistuivat samalle kirkon järjestämälle johtamiskoulutuksen kurssille vuosien 2007–2008 aikana. Haastattelu oli tutkimuksen pääaineistonkeruumenetelmä ja se suoritettiin kurssin aikana kahteen kertaan. Opiskelijoiden lisäksi tutkija haastatteli kurssin kouluttajia ja psykologeja ja täydensi aineistoaan opiskelijoiden kirjallisella materiaalilla sekä johtamiskoulutuksesta vastaavien hiippakuntadekaanien kyselyillä. Tutkija on ansiokkaasti pohtinut tapaus-tutkimuksen luonnetta ja oman tutkimuksensa sijoittumista tapaus-tutkimusten joukkoon. Tutkimuksen suorittaminen on raportoitu huolellisesti ja vakuuttavasti.

Asikaisen väitöskirja on tapaus-tutkimus yhdestä kirkon järjestämästä johtamiskoulutuskurssista. Tutkija on itse valinnut tutkimuksensa kohteen yhdessä hiippakuntadekaanin kanssa (s. 71). Tutkija on perustellut ja kuvannut valitsemansa tapauksen tutkimuksessaan hyvin. Vaikka tapaus-tutkimuksessa ei pyritäkään tutkimustulosten yleistettävyyteen, luotettavuuden arvioinnissa on tärkeää suhteuttaa tutkimuskohde muihin vastaaviin tapauksiin. Tutkija on raportoinut tutkittavien iän, sukupuolen, koulutustaustan ja papinviran luonteen. Lukija ei kuitenkaan pysty suhteuttamaan kyseistä tutkimusjoukkoa muihin vastaaviin johtamiskurssien pappeihin. Olisiko mahdollista, että tämä joukko olisi laadultaan tavallista korkeatasoisempaa tai heikotatasoisempaa verrattuna muiden kurssien pappeihin? Miten kyseisen joukon ryhmädynamiikka on vaikuttanut tutkimustuloksiin? Eroako vai edustaako tämä kyseinen tapaus-tutkimus suurempaa kirkon johtajakou-

lutukseen osallistuvaa joukkoa? Tutkija olisi voinut suhteuttaa tutkimuksensa kohdetta esimerkiksi henkilöiden saamien arvosanajakaumien perusteella raportoimalla niissä saatuja keskiarvoja ja keskihajontoja. Näin hän olisi hyödyntänyt paremmin kaikkia tiedonkeruumenetelmiään ja lukija olisi voinut suhteuttaa tätä tutkittua tapaus-ta muihin vastaaviin tapauksiin ja saanut lisätietoa tutkimustulosten mahdollisesta siirrettävyydestä.

Tutkimuksen pääongelmaa – kirkkoherran virkaan päteväittävä johtamiskoulutuksen prosessia sekä opiskelijoiden opiskeluprosessia ja heidän näkemyksiään koulutuksesta – selvitetään kolmen alaongelman kautta. Alaongelmat ovat laadulliseen tutkimusperinteeseen hyvin soveltuvia kysymyksiä ja niihin saadaan tutkimuksessa myös vastauksia.

Aineiston analyysi on suoritettu johdonmukaisesti sisällönanalyysin periaatteiden mukaisesti. Valitut haastattelulainaukset ovat pääasiallisesti vakuuttavia ja vahvistavat tutkijan tekemiä tulintoja. Haastattelulainauksien käyttö on tosin paikoitellen jonkin verran luettelomaista ja lukija joutuu nojautumaan liikaa suoriin lainauksiin aineistosta. Tutkija olisi voinut kirjoittaa lainauksien sisältöjä enemmän auki omin sanoin analyttisyyttä lisäten. Joissain kohden kategorioiden nimet olisivat voineet olla viimeistellympiä ja enemmän teoriaa heijastavia. Näitä ovat esimerkiksi taulukoissa yhdeksän ja kymmenen esitetyt erilaiset motivationaaliset perusteet ja koulutussisällölliset motiivit. Rinnakkaisluokittelijan käyttö olisi voinut lisätä luokittelujen tulkinnallisuutta ja luotettavuutta.

Asikainen nojautuu tutkimuksessaan kognitiiviseen ja konstruktivistiseen oppimisenäkemykseen. Ne otetaan tutkimuksessa lähes annettuina eikä niiden relevanssia pohdita kurssin sisältöjen näkökulmasta. Kasvatustieteiden professori Tapio Puolimatka on kritisoinut konstruktivismia teologisten sisäl-

töjen yhteydessä. Teologiassa oppimisen kohteena voi olla esimerkiksi Jumalan ilmoitus, jolloin oletuksena on, että Jumalasta voidaan saada tietoa hänen oman itseilmoituksensa avulla. Tämä ei kuitenkaan estä hyödyntämästä konstruktivismin edustamia pedagogisia lähtökohtia. Teologiassa suuri haaste onkin suunnitella sellainen oppimiskokonaisuus, jossa konstruktivismi ei syö teologiaa eikä realismi oppijan etsimisen iloa. Tutkija olisi voinut pohtia näitä oppimisfilosofisia näkökulmia enemmän ja tuoda siten työhönsä mukaan tutkimuksen taustalla vaikuttavan tietojen ja todellisuuskäsityksensä.

Tutkimuksessa on selkeä teoriaisuus, joka rakentuu kirkkoherran johtamistehtävän ulottuvuuksista, opiskelijan oppimisprosessin itsesäätelyn ja kehittyvän minäkuvan aineksista. Valinnat ovat asiallisia ja tukevat esitettyjä tutkimusongelmia. Asikainen osaa hyödyntää teoriaosuutta hyvin myös tulosten raportoinnissa. Empiiriset tulokset tuodaan hyvin keskusteluun teoria-aineksen kanssa. Tutkimuksessa nousee vahvasti esiin johtajan sukupuoleen liittyvät kysymykset. Tutkija on toiminut aivan oikein antamalla tilaa tämän teeman käsitteilyyn aineistolähtöisesti.

Asikainen onnistuu tutkimustehdävässään ja luo tuloksillaan uutta tietoa kirkkoherran virkaan pätevästä johtamiskoulutuksesta ja siihen liittyvästä oppimisprosessista opiskelijoiden arvioimana. Kokonaisuutena väitöskirja tuo lisän kasvatustieteelliseen tutkimukseen, joka keskustelee myös teologisen tutkimuksen kanssa. Tutkija osoittaa työssään väitöskirjatyössä edellytettäviä taitoja: teoreettista tuntemusta, tutkimusmenetelmien hallintaa ja tulosten raportointitaitoa. Työllä on myös käytännön arvoa kirkon johtajakoulutuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

KIRSI TIRRI
PROF., HELSINKI
HEIKKI RÄISÄNEN

The Rise of Christian Beliefs: The Thought World of Early Christians. Minneapolis: Fortress 2010. xxiv + 479 S.

Millaisia olivat ajatukset, jotka myöhemmin vakiintuivat kirkolliseksi opeiksi? Neljännesvuosisadan valmisteltu *opus magnum* on raiakas yritys kurkistaa kulissien taakse samaan tapaan kuin Tom Holménin ryhmän uusi sarja *Tätä on kristinusko*. Räisänen itsekin pitää tehtävää yhdelle miehelle toivottoman monumentaalisenä, mutta lisää vaikeuskerrointa tavoittelemalla samanaikaisesti suurta yleisöä ja akateemisia tutkijoita. Ainakin tämä onnistuu: näin selkokielisesti ja samalla asiallisesti ei ole ennen kirjoitettu vaikeista eksegeettisistä ongelmista. Myös kirjan taitto tekee lukemisesta miellyttävän kokemuksen. Ensimmäiset luvut tarjoavat yleistietoutta kristinuskon taustoista ja syntytilanteesta, loput porautuvat keskeisiin opillisiin aiheisiin. Pääosin ne perustuvat aiemmin julkaistuihin artikkeleihin, mutta kokonaisuus muodostuu eheäksi.

Erinomaisessa johdannossa Räisänen korostaa tieteellisen eksegeetiikan lähtökohtia, jotka jokaisen tutkijan olisikin hyvä allekirjoittaa. Tutkimuksen tulee olla kuvailevaa, ei tunnustuksellista tai normatiivista. Tekstien älyllisiä tai moraalisia ongelmia ei saa peitellä, ei liioin näkemysten monimuotoisuutta. Yli luonnollisten asioiden olemassaoloa tai toimintaa ei tutkita, käsityksiä niistä kylläkin. Ensimmäisten vuosisatojen uskonnollisia dokumentteja on tutkittava samoilla metodeilla kuin mitä tahansa tekstejä; niitä ei tule valikoida kanonisen statuksen perusteella. Siksi myöskään Paavalin asema ei saisi ylikorostua. Räisänen tosin pelkää, että näin hänelle pääsee käymään. Syystäkin: esimerkiksi kristittyjen myönteinen suhde pakanalliseen valtiovaltaan ei toki ollut Paavalin oivallus vaan Jeremialta asti periytyvä juutalainen linjaus. Omat kysymysmerkkini

teoksen kohdalla piirtyvätkin lähinnä kohtiin, joissa Räisänen ei tunnua noudattavan jotakin yllämainituista linjauksistaan.

Alun yleiskatsaus palvelee suurta yleisöä. Tutkijan näkökulmasta saman sivumäärän olisi voinut käyttää syventämään seuraavia lukuja, joissa monet perustelut jäävät tilanpuutteen vuoksi ohuiksi. Kahta kohderyhmää ajatellen kompromissin ymmärtää. On kuin lukisi laadukasta ja ajantasaista uskonnon oppikirjaa, joka kuvaa kristinuskon kasvualustaa toisen temppelin juutalaisuudessa ja hellenistisväriteisessä ympäristössä. Monien aihepiirien epäselvyydet tunnistetaan, kiistanalaisiin teemoihin ei juuri oteta kantaa. Jopa Apollonios Tyanalaisen elämäkerran merkitys evankeliumitutkimukselle jää auki. Lisäksi käsitettä ”kreikkalais-roomalainen” käytetään surutta. Paikoin Räisänen ylikorjaa vanhakanonaisia näkemyksiä. Fariseukset eivät tainneet olla niin totaalisen vilpittömiä, roomalainen miehitysvalta niin suosittua tai Galilea niin vapaa hellenistisistä virtauksista, mutta pääasia että takavuosien stereotyyppiat saavat kyytiä.

Kirjan pääosa pyrkii epämuodikkaan kiinnostavasti hahmottamaan varhaisten kristittyjen uskonnollisia näkemyksiä. Taustalla on näkemys, että vaikkei kognitiivinen näkökulma ole uskonnossa tärkeintä, ideoiden vaikutusta varhaiskristillisen yhteisön elämään ei saa vähätelläkään. Uskonnollisuuden havainnointi vain sosiaalisena ilmiönä ei riitä. ”Teologia” kuulostaisi sisäpiirin pohdinnalta. Siksi on parempi puhua ideoista, ajatuksista, vakaumuksista tai uskomuksista. Termiä ”kristitty” käytetään paremman puutteessa.

Teologisten teemojen paletti koostuu keskeisistä aiheista. Jatko-osaankin niitä riittäisi. Räisänen hahmottaa lähinnä parin ensimmäisen vuosisadan dokumenttien pohjalta, mitä Jeesus ja varhaiset kristityt ajattelivat maailman ja yksilön kohtalosta, synnistä ja pelastuksesta, Jeesuksesta, Hengestä,